

Η ΤΙΜΗ ΚΑΙ ΤΟ ΧΡΗΜΑ (*)

Και τώρα έλη τής ή δύναμη, έλη ή πίστη της στην εργασία, όλες οι έλπίδες της, όλο της τó θάρρος και ή άπαντοχή μελλάμενου καιρού καλύτερου την παραιτούσαν όλοτέλα και απόμνησε ή παρατημένη καρδιά της έρημαγμένη, παρόμοια σ' ένα πλούσιο περιβόλι όταν άπάνωθέ του περνάει καταστρεφτικό τó δρολάπι. "Όξω ήσυχία έδασίλευε: ούτε ή θάλασσα δέν άκούότουں εκείνη τή νύχτα. Και οι ώρες εδιάβαιναν άργά άργά, και ήταν άτέλειωτη ή μεγάλη χειμωνιάτικη νύχτα. "Ό τούλάχιστο νάφευγε γλίγωρα. Τó φώς είνε παρηγοριά για τούς δυστυχισμένους: τó φώς τó γλυκό της μέρας. Μά και οι νύχτες στο πλευρό του θά μπόρειαν νάταν της ευτυχίας της ή πηγής. "Ό νά τόν είχε σμά της, αυτόνε που τόν είχε άγαπήσει, που θά μπόρειε ακόμα νά τόν άγαπάει, κι' άς τήν είχε μεταχειριστεί, άπόψε τόσο άγρια, τόσο σκληρά, τόσο άπάνθρωπα, έναν τέτοιο νέο, στήριγμα της ζωής της και καμάρι της μπροστά σ' όλον τόν άλλο κόσμο. Και άχ, δέν έφταιγε ούτε αυτός: δέν ήταν φυσικιά ή κακοσύνη μέσα στο στήθι του. Οι περιστάσεις οι δυστυχίες τόν είχαν αλλάξει. Κουναρημένος καθώς ήταν σε ιδέες νοικοκυρίσιες, δέ μπορούσε με μιάς νά συνηθίσει στο σκληρό ξεπεσμό, αλλά με όλην του τή δύναμη αντιστεκότουں, και αυτήν τήν πρώτη μέρα, που αναγκάστηκε νά πιάσει έργο ξένο στα χέρια του, ήταν τόσο σκληρή γι' αυτόνε ή άλλαγή, που σε μία στιγμή ó Θεός του εξέσπασε άπάνου της. Δέν έφταίγε. Μά δέ θά μετάνοιونه; Ποιός ξέρει. Και αυτιάστηκε πάλι με μίαν άλαργήνη έλπίδα πώς θ' άκουε τά ποθητά πατήματά του, κ' έπρόσμενε άκίνητη. Κι' όταν είδε πώς όλα ήταν του κακου, και πάλι τότες μέσα στη νέα της καρδιά καινούρια άπαντοχή έφώτισε. Έξεσκεπάστηκε και στη μικρή τρεμάμενη λάμψη του καντυλιού έκοίταζε ή ίδια τó κορμί της, τά μαρμαρένια της τά πλούσια τά στήθη, τά ξανθά μαλλιά της που έχυνόνταν στους νώμους της σαν ποταμός χρυσός και από τήν κορφή ως στα πόδια όλα τά άρμονικά της σουσούμια, όλο τó μέσωμα της νειότης της.

Κ' έσκέφτηκε. Δέν είνε άξιο της αγάπης του αυτό τó κορμί μου; και μπορεί νά λησμονήσει τέλεια τήν τόση μου αγάπη; Μπορεί αλήθεια νά μη γνοιαστεί για τή ζωή μου, και νάμαι για πάντα όλοτέλα ξένη για κείνον; Και πάλι όμως μαύρες ιδέες έσκοτίνασαν τó νοϋ της: "Ό κι' αν έξαναρχότουں, κι' αν τήν άγκάλιαζε κι' αν τήν περίσφιγγε με τά δυνατά του τά μπράτσα, με τήν αγάπη τήν πρώτη, που θά βρισκότουں πλιά και ή χαμένη ή άρμονία, άφου έμπόρεσε, μία στιγμή νά τήν άρνηθει, σε μία δύσκολη στιγμή της ζωής, αδιάφορο αν από φταίξιμό του ή όχι, ενώ τότες είχε μάλιστα τó χρέος νά άγωνιστεί και νά νικήσει κάθε ενάντιο; Μά ήταν δεμένη για πάντα

μ' εκείνον. «"Ό τó φωμί, τó φωμί», είπε φοβισμένη. Και άπάντησε τού έαυτού της: «"Όχι δέ θά τής έλειπε μήτε εκείνο. Παλληκαρίσια τó πρωί θά επήγαυνε νά γυρέψει εργασία: θά τά έπατούσε τά παλιά τά συνήθεια: περήφανη θά έφανερονότουں μπροστά σ' όλους τούς ανθρώπους, γιατί τά χέρια της έμπόροσαν νά τή ζήσουν. Και θά τήν έπρόσμενε. Κι' άς μήν έρχότουں ά δέν ήθελε, ή και στο ύστερο άς τήν άπαραιούσε για πάντα. Για πάντα; Και ή μεγάλη της ή λγάπη ξάφνου εξύπνησε τρομερή, τρυφερή, άπέραντη, μέσα στην καρδιά της, μέσα στην καρδιά της γυναικός πουχε δοκιμάσει τά φλογερά άγκυκαλιάσματα, και έθυμήθηκε τά πλατείά του τά στήθη, όπου κάθε νύχτα άκκουμπούσε τó ξαλό της κεφάλι! Τόν ήθελε: τόν ήθελε δικό της, μόνο δικό της, και ήταν τρομερό τυράγνιο για κείνην ή ιδέα πώς μία άλλη είμπορούσε νά της τόν πάρει για τó χρήμα. "Όχι τά χέρια του δέν τάχε ανάγκη για νά τή ζήσουν: τήν έζούσαν τά δικά της. Μά ή αγάπη του της ήταν τώρα τόσο χρειαστή, όσο και τó ίδιο της τó αίμα που τάκουε μέσα της νά βραζει. "Όχι, δέ θά της τόν έπαιρνε καμία: δέ θ' άφινε. Τι έπειραζε αν έπουλιότουں τó χρεωμένο παλάτι, που κάτω από τή σκέπη του τώρα έλη νύχτα έδερνότουں; Η καλοτυχία δέ διαλέει μοναχά τά ψηλά τά σπίτια, δέν περπατεί μόνο άνάμεσα σ' άρχόντους και σε πλούσιους. "Άς έχανότουں τó σπίτι. "Ό,τι θά εκέρδιζαν και οι δύο τους θάταν άρκετό για νά ζήσουν, άφου, όπως τούχε πει, είχαν νειότη, δύναμη υγεία, και, άχ, τήν αγάπη. "Άς ξαναρχότουں μονάχα».

Και αυτιάστηκε πάλι τά πατήματα ενός διαβάτη στο δρόμο. Και από τή βιάση του βηματισμού έκατάλαβε πώς ήταν ó φαναράς που έσβούσε του καντουλιού τó φανάρι. «"Θά φέξει σε λίγο» είπε παρηγορημένη. Κ' έκοίταζε τάλλο τó μισό του κρεβατιού που ήταν άδειο και έδάκρυσε. Μά τώρα ή καρδιά της είχε ήσυχάσει. Μέσα σ' έλην τήν ταραχή της νυχτός είχε αποφασίσει: και με καινούρια δύναμη αντιμετώπιζε τώρα πάλι τόν άγώνα της ζωής και με καινούριες έλπίδες έτοιμαζότουں νά ζήσει. "Ό, είπε, ενώ έσηκονότουں, ó άντρας της έπειτα από τις πρώτες μέρες θά συνήθιζε τή θέση του, θά συνήθιζε νά μήν ντρέπεται τήν ξένη δουλειά, και θά της έξαναρχότουں τέτοιος όπως τόν είχε πρωτογνωρίσει τó βράδυ που άναθεμάτιζε τά πλούτη.

Και τόκαμε. Άρματώθηκε με ύπομονή, με καρτερία, με έλπίδα, και τó ίδιο τó πρωί έζήτησε δουλειά στο εργοστάσιο που έγνώριζε, όπου έδούλευε πάντα ή μάνα της. Κι' αυτό τó τόλμημά της που έκταφρονούσε τούς πατροπαράδοτους και παράλογους θεσμούς, της έφάνηκε πολύ εύκολότερο άπ' ό,τι τó φανταζότουں, κι' ούτε ένα χέλι δέ βρέθηκε νά τήν κατακρίνει για τούτο. Ηταν φτωχιά κ' έπρεπε νά δουλέψει. Και τώρα έπερνούσαν οι μέρες της ήσυχας: μά ó Άντρέας δέν έρχότουں.

Μόνο από τó μπάριπα που τόν έδλεπε κάπου

(*) Κοίταξε αριθ. 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493 και 494.

νάπου, γιατί τώρα κι' αυτός έλειπε όλη μέρα, έμάθαινε πώς ό άντρας της έδούλευε γιορτή καματερή στη θάλασσα και πώς μόνο έρχότουں στη χώρα κάθε αύγή με τη βάρκα για να φέρνει στην αγορά τα ψάρια. Μά ό Σπύρος πονηρά έφυλατότουں να της ελπίει κ' ένα λόγο για τους σκοπούς τους.

Είχαν λέω περνάσει μέρες κι' αύτη δλομόναχη εργαζότουں· μά ή δοκιμασία την είχε σκληρώνει και ή καρδιά της είχε μεγαλώσει. Τώρα έγνωριζε καλύτερα τον κόσμο. Καί τώρα είξερε όλο το πρόσκειο πώς οί Ψήδες είχαν φτωχύνει πλιά, πώς άντρες και γυναίκες σπίτι τους έπρεπε να ξενοδουλεύουν για να ζήσουν, κ' είξερε κι' όλας πώς την Κυριακή θα τους έδαζαν το πατρικό τους παλατάκι στη δημοπρασία. Κι' αύτο τόχε ακούσει κ' ή Ρήνη, μά τώρα δέν απελπιζότουں. Έπρεπε να ύποταχτεί στη μοίρα κ' ήταν παρέτοιμη να νοικιάσει ένα χαμώγι και να περιμένει άμόλεψη και τίμια τον άντρα της, αν άλλοθε δέν έρχότουں βοήθεια καμία. Είχε πάντα μίαν έλπίδα. Η καρδιά της της τδλεγε πώς ή μάνα δέ θα την άφινε στο ύστερο να χαθεί.

Κι' άληθινά την Παρασκευή το βράδι, όταν είχε σχολάσει από το εργοστάσιο ή κυρά Έπιστήμη ήρθε και τη βρήκε στην κρεβατοκάμαρά της, όπου έσουνήθιζε να κάθεται όλο το βράδι. Είχε κατεδαμμένο χαμηλά το μαντήλι της και τα μάτια της δέν έφαινόταν καθόλου γιατί δέν τα φώτιζε ή τρεμάμενη φλόγα του λυχναριού που έπαιζε άπάνου σ' άλλα της τα πιθέματα.

Η Ρήνη είχε σηκωθεί ακούοντας το βήμα της και μία στιγμή οί δύο γυναίκες είχαν σταθεί σιωπηλές, σα να έφοβούταν ή μία την άλλη, σα να έφοβούταν τα πικρά τα λόγια που είχαν να πουν ή μία της άλλης, κι' απέκει όλομεμιάς ή αγάπη ένίκησε. Η κόρη έρρίχτηκε στην άγκαλιά της μάνας και τα δάκρυα έτρεξαν ποτάμι από τα μάτια τους και τις ήσύχασαν και τότες έφιληθήκαν.

«Δυστυχισμένη», της είπε ή μάνα κλαίοντας.

Της άπάντησε μ' ένα αναφυλλητό που της έτίναξε το στήθι κ' έπειτα της είπε : «Τί να κάμω, μάνα ;»

«Ό,τι έκαμες, έκαμες» της άποκρίθηκε άφίνοντας την και ξεσκεπάζοντας το κεφάλι της «άλλο άπ' ό,τι έκαμες δέν είχες να κάμεις, αλλά ας ίδου με α μπορεί να βρεθεί διόρθωση».

Την άκουε με προσοχή κ' έσφούγγισε τα μάτια της. Θα έτελειώναν τάχα τώρα τα δεινά και θα έρχότουں τέλος ή δίκαιη άνταμοιβή της άρετής της ;

«Τό ξέρεις» ξανάπε ή μάνα καθίζοντας μπρός στο τραπέζι και ήσυχασμένη τώρα «τό ξέρεις πώς την Κυριακή σας πουλούνε το σπίτι ;»

«Τό ξέρω· μά ας πάει το έρημο· τί τα θέλω τα χρειωμένα παλάτια ; αύτο τους έκατάστρεψε».

«Μή βιάζεσαι» της είπε ή μάνα που όλοένα το βλέμμα της έζωντάνευε. «Αύτο που λές δέν είναι το σωστό. Τ' αγαπάει και κείνος το πατρικό του το σπίτι». Και σε μία στιγμή έπρόσθεσε πικρά :

«Σ' άπαράτησε, αί ;»

«Δουλεύει στα ψάρια» άποκρίθηκε ντροπιασμένη, λέγοντας ναί, με το κεφάλι μονάχα.

«Και δέ θάρθει ;»

«Δέν ξέρω, δέ μούπε».

«Άκουσε» της είπε σκεπτική «θα πάω αύριο να τον εύρω στη χώρα, την ώρα που φέρνει τα ψάρια, και θα του μιλήσω. Δέ θέλω να το χάσετε το σπίτι· ας τα πάρει τα έξακόσια που έγύρεψε· μά ας σε στεφανώσει».

«Ό μάνα» είπε ξαναδακρύνοντας από ευγνωμοσύνη «είσαι καλή ! Μά κ' έγώ δέν έφταιξα. Τα πράματα δέν ήρθαν έτσι από χεριού μου».

«Ό,τι έκαμες έκαμες» της άπάντησε κλειώνοντας αγάλι αγάλι τα μάτια σα ναθελε να ξεφύγει μίαν άσκημη εικόνα που εκείνην τη στιγμή της περνούσε μπροστά της.

Μά τώρα πάλι ή κόρη της έλεγε : «Μόνο, ποιός ξέρει α φαριστηθεί μ' αύτά. Έδώ το ύστερο βράδι έμιλούσανε για χίλια, για χιλιάδες, ξέρω και γώ για πόσα, και που να βρεθούν αύτά που θέλει, καυμένη μάνα· του δοκήθηκε να σας γδάρει».

«Τέτοιος δέν είναι» της είπε με σοβαρό ύφος· «όλα τα κάνει για να μου άνοίξει το πουγγί μου και να πάρει όσα έγύρεψε. Θάρθει πάλι στην άγκαλιά σου, καλός όπως ήτανε και πρώτα. Μην απελπίζεσαι. Θα κερδίσει το σπίτι του. Για τάλλα τα παιδικά τα καυμένα θα δουλέψω όσο κι αν ήμπορώ· κι' ας τους αφήσω καθενού λιγώτερα, θα τους γλυτώσω τουλάχιστο την τιμή του σπιτιού τους».

«Ό μάνα» της έφώναξε φαριστώντας με σιγαλή φωνή. «Πόσο σ' έπίκρανα, και τον καλό μου τον πατέρα !»

«Ό καυμένος δ μεθύστακας ! δέν πίνει τώρα σταξιά· ή λύπη του είναι μεγάλη· τόνο παρηγοράω όπως μπορώ και κείνονε, θα σούδινε και την ψυχή του».

«Άχ» είπε πάλι ή Ρήνη «να μην ήμουνα τουλάχιστο έγεια !»

«Ός κι' αύτό !» είπε ή μάνα· «είνε καρβαλλάρης αύτός και μείς πεζοί· από την αρχή αύτο ήτανε το σκέδιο του· φοβερά μάς την έπαιζε !» Και σα μετανοιωμένη έπρόσθεσε έπειτα από μία στιγμή :

«Μά κάνω πολύ κακά να σου τονέ κακολογώ. Η τύχη τάφερε έτσι. Όπως κι' αν είναι αύτός είναι ό δικός σου· μαζί του θα ζήσεις· έχε τόνο με τα καλά και χουαρίστα τον, όσο μπορείς. — Έχε την εύχή μου».

Και οί δύο γυναίκες έσηκώθηκαν και άγκαλιαστήκαν πάλι. Η κυρά Έπιστήμη έκουκούλωσε έπειτα το πρόσωπό της ναί μ' άλαφρωμένη καρδιά εκατέβηκε από το σπίτι του Άντρέα με την άπόφαση να διορθώσει τα πάντα.

Ήτανε όχτώ ή ώρα της αύγης. Η χαρακτηριστική κι' ώμορφη πλατεία της Σπηλιάς ήταν γιομάτη κόσμο : έμπόρους που έκάναν τις δουλειές τους, βαστάζους που έκουδαλούσαν τσουβάλια και ψαρέλια, κάρρα που άλλα τα σέρναν άλογα, άλλα άνθρωποι, φορτωμένα δέρματα, σακκιά, σανίδες, κάσσεσ ή και άδεια έπηγαينوερχόνταν κάνοντας με-

γάλον πάταγο, που ένονότων με τή βαδοῦρα του κόσμου. Στά μαρμαρένια σκαλοπάτια τής αγοράς, ή τοῦ Μαρκα ὄπω: τή λέν οί Κορφιᾶτες, εκείνην τήν ὥρα άνεδοκατέβαιναν καλοντυμένος κόσμος: παλαιοί ἀρχόντοι, νειόπλουτοι, εμπόροι, γιατροί, δικηγόροι, ήταν ή ὥρα που οί καλοστεκάμενοι άνθρωποι ἐψώνιζαν. Μέσα, κάτω ἀπό ένα πλατὺ πλακόστρωτο περιστύλιο ἐπουλοῦσαν κρέατα καί ψάρια, καί κάτω ἀπό τή γυαλοσκέπαστη αὐλή λάχανα, ὀπωρικά καί σπάνια λουλούδια. Οί φωνές τῶν πουλητάδων ἀντηχοῦσαν ἀπ' ὅλα τὰ μέρη. Οί ψαράδες πίσω ἀπὸ τὸ πέτρινο πλακόστρωτο πεζοῦλι που ἐτρογύριζε γύρω γύρω τὸ περιστύλιο, ψηλότερο καί σκεπασμένο με ξύλο ἐκεῖ που ἐπουλοῦσαν τὰ κρέατα που ἐκρεμόνταν κόκκινα καί κίτρινα, κομμάτια μικρὰ καί μεγάλα, ἀπὸ σιδερένια ἀγκίστρια, ἐπαινοῦσαν φωνάζοντας τους τὰ ψάρια τους, που κάποια, κόκκινα, μαυριδερά ή ἀσημένια, ἐλαχταροῦσαν ἀκόμα ψοφώντας ἀπάνου στίς πλάκες, ἀλλὰ εἶχαν τσιρώσει κ' ήταν γυρτὰ σὰ δοξάρια, κ' ἀλλὰ τέλος ήταν μαλακά, χτυπημένα στὰ δίχτυα καί ψόφια ἀπὸ πολλές ὥρες:

«Πενήντα λεφτὰ τὰ ψάρια, πενήντα ή άνεμότρατα, πέντε δεκάρες» ἔλεγε μία ὄμορφη μεταλλική φωνή: καί στὸν ἴδιον καιρὸ δ λαχανᾶς τραγουδιστὰ ἐπρόσφερε τὸ εἶδος του, ραντίζοντας τὰ πράσινα χόρτα που ήταν ἀπλωμένα στήν αὐλή πάνου σὲ ξύλινα κατηφορητὰ κρεβδάτια: «Σέσκλα, σέλινα πετροσέλινα, σινάπια, σπανάκια, πάρτε, πάρτε!» Καί περέκει ένας ἄλλος ἐπουλοῦσε τὰ ὀπωρικά του που ήταν ἀπλωμένα καί κείνα στὰ ἴδια ξύλινα κρεβδάτια μέσα σὲ κανίστρια καί κοφίνια: χρυσὰ πορτοκάλια καί κινέτα, κίτρινα λεμόνια, φρούττα ξερά, κ' ἐφώναζε ὡς κ' ἐκεῖνος με βραχνιασμένη φωνή: «Πάρτε, πάρτε γλυκὰ νεράντζια, λεμόνια, κινέτα.» Κι' ὅλες αὐτὲς οί φωνές ἀνακατευόνταν με τὸς μονότονους χτύπους τής μάχαίρας τῶν χασάπιδων που στίς ψηλές τους τίς ἐξέδρες σιωπηλοί ἐκεῖνοι ἐλιάνιζαν τὰ κρέατα χαμογελώντας στοὺς μουστερίδες τους, καί με τή βοή τῶν ἀνθρώπων που ἐμιλοῦσαν ἀναμεταξύ τους καί που ἐπαζάριαζαν ὅ,τι ἐψώνιζαν. Οί ψαράδες ἐγνώριζαν ὅλον τὸν κόσμο.

«Κόντε μου» ἐκράζαν έναν ψιλὸ λιγνὸ μισόκοπον ἄντρα που βιαστικός ἐπερνοῦσε: «κόπιασε σοῦχω ψάρι γιὰ τὸ τραπέζι σου.»

«Γιατρέ, κόπιασε» «Ψυχάρι μου σοῦχω ὅ,τι θέλεις.»

Μία βρειλ μυρωδιὰ ἀπὸ ψαρίλα, ἀπὸ νωπὰ κρέατα ἀπὸ σάπια λαχανικά ἐφούντωνε ὅλον τὸν ἀγέρα, μὰ κανένας δὲν τήν ἐπρόσεχε. Ὅλοι ὅσοι ἐψώνιζαν ἐγγνωρίζονταν συνατοῖ τους, γιατί κάθε μέρα ἐδλεπόνταν, κ' ἐχαιρετιόνταν μ' εὐγένεια.

Οί σπάνιοι, ἀπὸ τοὺς λίγους παλαιούς ἀρχόντους που ἀπόμνησκαν ἀκόμα με ἀδερφικά χαιρέτια συνατοῖ τους σὲ ἰταλική γλῶσσα, οί νειόπλουτοι καί οί ἔμποροι περήφανοι καί καλοντυμένοι ἐκοίταζαν πρῶτα κατάματα καί ἐπρόσμεναν τὸ χαιρετισμό, οί γιατροί κ' οί δικηγόροι καθένας με ξεχωριστὸ τρόπο σύμφωνα με τὸ χαρακτήρα τους, με τὰ συμφέροντά

τους καί με τίς ἰδέες τους. Κι' ὅλον αὐτὸ τὸν κόσμο τὸν ἀκολουθοῦσε, κάθε ἄνθρωπο, κ' ἓνα παιδί ὀδωδεκα ὡς δεκατεσσάρω χρονῶ ξυπόλυτο καλοντυμένο με σκούφο ή με ψάθα στὸ κεφάλι, μ' ἓνα κοφίνι κρεμασμένο στὸ χέρι ὅταν ἐψώνιζαν, περνασμένο ἀπὸ τὸ λαιμὸ καί πιτώπλατα ὅταν ἐμπαίναν στήν ἀγορὰ, ψηλὰ ἀπάνου στὸ κεφάλι ὅταν ἐφεῦγαν.

Ἐνας παλαιὸς ἀρχοντας, ένας γέρος, ψηλός, ὠραῖος, ἀπρογέννης καί μέτρια ντυμένος ἐσεργιάνιζε, ὀπως τῶκανε κάθε μέρα, στὸ περιστύλιο, ἀνάμεσα στὸν κόσμο που τὸν εἴξερε, με τὸν ὑπασπιστή του, ἓναν ἄλλον ἡλικιωμένον ἄνθρωπο, πλιὸ παχὺ, πλιὸ μικρὸ, με πλιὸ μεγάλα καί πλιὸ ἄσπρα γένεια πλιὸ προστυχώτερα ντυμένον, καί που ἐπερπατοῦσε στὸ πλάι του με τὰ χέρια στίς τσέπες κρατώντας ἀπὸ μέσα ἀπὸ τή μία τσέπη του ὀρθὸ τὸ χοντρό του μπαστούνι, σάν οί ἀξιωματικοί τὸ σπαθί τους. Ἀπὸ χρόνια καί οί δύο τους ἐρχόνταν αὐτὴν τήν ὥρα στήν ἀγορὰ γιὰ νὰ βλέπουν τί ἐψώνιζε ὁ κάθε νοικοκύρης γιὰ τὸ σπίτι του. Ἐμιλοῦσαν ἰταλικά μεταξύ τους. Καθὼς ἐδιάβαιναν ἀκούσαν ἓναν ἔμπορο νὰ παζαρεύει περήφανα ἓνα ἀκριθὸ ψάρι.

«Magna ben questo qua» (Ἰρώει καλὰ αὐτὸς) εἶπε ὁ ἀρχοντας στὸ σύντροφό του.

«Xe in tocchi fallio» (εἶνε καταχρεωκοπημένος) τοῦ ἀπάντησε ὁ ὑπασπιστής του κ' ἐσηκώθηκε στίς μύτες τῶν ποδιῶν γιὰ νὰ ἴδει τί εἶχε ψονίσει κάποιος που ἐπερνοῦσε σιμά τους καί που τοὺς εἶχε χαιρετήσει.

«Xe vero» (Ἀλήθεια) ἔκαμε ὁ ἀρχοντας ἐνῶ ἐκαλημέριζε χαμογελώντας ἓναν πλούσιο που, ὡς ἔλεγαν εἶχε πέντε ἑκατομύρια, καί που ἐδιάλεγε πάντα τὰ φτηνότερα πράματα γιὰ τὸ σπίτι του κλαίοντας τή φτώχεια του τήν πολυτεχνία του καί ζητώντας χάρισμα ἓνα ψαρούλι ἀπὸ τὸν πουλητή του.

«No el se vergogna' e el gha tanti tesori» (Ἐντρέπεται κ' ἔχει τόσο βιός) εἶπε ὁ ἀρχοντας.

«No la ghe pensa» εἶπε ὁ ἄλλος «el sona ogni giorno tante, strapazae dai pescaori!» (Ἐγνοια σου καί μαζεῦει κάθε μέρα βρσιές ἀπὸ τοὺς ψαράδες.)

Αὐτὴν τή στιγμή ἦρθε στήν ἀγορὰ κ' ὁ Ἄντρεας. Τὸν ἀκολουθοῦσαν δύο βαστάζοι που βιαστικοί ἐρχόνταν κατόπι του, φέρνοντας στὸ κεφάλι μεγάλα στρογγυλὰ κοφίνια παρόμοια σὲ δίσκους πλεχτοὺς γιομάτα ψάρια, βαστώντας στὰ δόντια τὸ καπέλλο τους καί κρατώντας σὲ ἰσορροπία τὸ φόρτωμά τους με τὰ δύο τους χέρια. Ἐξημάτιζαν με λιγυσιμένα γόνατα σὰ νὰ ἐχόρευαν, ξυπόλυτοι καί ξεμανίκωτοι. Μπροστὰ στοὺς ψαρολόγους ἐξεβόηθησαν καί τῶρα καί οί τρεῖς τους τὰ ἀράδιαζαν εἶδος εἶδος, σελίδες, ἀπάνου στίς πλάκες ἐνῶ οί πουλητάδες ἀρχίζαν νὰ φωνάζουν τὰ παζάρια τους.

«Τὰ μπαρμπούνια, οί μπακαλάροι τής άνεμότρατας τέσσερις δεκάρες.»

Ἦταν ψάρι πολὺ στήν ἀγορὰ καί ἐπηγαίνοντο ὁ κόσμος, κ' ὅλο ἐσεργιάνιζε ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους ὁ παλαιὸς ὁ ἀρχοντας κουβεντιάζοντας ἰταλικά με τὸν ὑπασπιστή του.

Και νά σου τώρα ήρθε στην αγορά και ή κυρά 'Επιστήμη.

Ήταν ή πρώτη φορά στη ζωή της που έμπαινε εκεί μέσα. Ψηλή λιγνή, λυγερή με ζαρωμένο πρόσωπο, άχνή λίγο μ' ένα μαύρο μαντήλι στο κεφάλι. Τα ζωερά της τὰ μάτια που ήταν ακόμα νέα έπρόδιναν την άνησυχία τους και έκοίταζαν τριγύρου άναζητώντας τον Άντρέα, που άνυπόφιαστος άκολουθοῦσε τὸ έργο του.

Όταν τον είδε τέλος έπροχώρησε προς άπάνου του, έκαλημέρισε χαμηλόφωνα δλους και τούπε : «Θά σου μιλήσω».

«Δέν άδειάζω τώρα» της άποκρίθηκε μπερδεμένος και με άνυπομονησία «τὸ βλέπεις !» Και με μία χειρονομία της έδειξε τον έαυτό του, σά νάθελε νά της εἰπεί, πῶς ἂν ήτουν εκεί αὐτήν την ὥρα, ξυπόλητος, με άνασκουμπωμένα ὡς στο γόνα τὰ βρακιά χωρίς γιακέτα ξεμανίκωτος της τὸ χρωστοῦσε εκείνης μονάχα.

«Γιὰ τὸ καλό σου, για τὸ καλό σου ήρθα» του άπάντησε πειραγμένη και δαγκάνοντας τὸ ξεθωριασμένο της χέλι. «Γιὰ τὸ καλό σας».

Τώρα της άποκρινότου ο μπάρμπα που ήταν ένας από κείνους που είχαν φέρι τὰ ψάρια : «Σοῦ μίλησε, συμπεθέρα, πῶς δέν άδειάζουμε τώρα. Κόπιασε στην εὐχή του Θεοῦ και μᾶς μιλεῖς μίαν ἄλλη βολά. Εἶνε τόπος ἐδῶ για κουδέτες ;» Τὸν άγριοκοίταξε με θυμὸ και τούπε : «'Απόφτου τοῦ δίνεις πάντα τὴ καλές ὄρμηνεις».

Μερικοί άνθρωποι διαθαίνοντας τὸς έκοίταξαν περιέργοι, μὰ οἱ ψαράδες άκολουθοῦσαν τὸ θέλημά τους.

«Πᾶμε νά σοῦ πῶ !» ξανάπε ή κυρά 'Επιστήμη στενοχωρημένη.

«Νά πουλήσω τὸ ψάρι. Ἔτσι μ' έκαταντήσατε!»

«Κάμε, μωρὲ Άντρέα» εἶπε ὁ μπάρμπα «τὴ δουλειά σου στο Θεό σου. Κι' ἄφησέ τηνε νά λείει. Δέ θάνε καλὰ αὐτὴ ή καῦμένη ή γυναῖκα· μωρὲ μπελιᾶς εἰσήμερα».

«Καλὰ» εἶπε ή γυναῖκα κουνώντας τὸ κεφάλι, σά νά φοβέριζε.

«Θά μιλήσω ἐδῶ κι' ἄς μᾶς άκούνε».

Κάποιοι έπρόσεξαν· ὁ ἄρχοντας με τὸ σύντροφό του από μακρὰ έσταθήκαν ν' άκούσουν.

«'Αῦριο πουλιέται τὸ σπῆτι σου» τοῦ ξανάπε στενοχωρημένη.

«Καλήτερα» άποκρίθηκε πειστωμένος και σταυρόνοντας τὰ χέρια του· «έτσι θά πάρεις τὴ θυγατέρα σου ὀπίσω, κ' ἐγὼ θάμαι ἐλεύτερος».

«'Αφόντις τὴν άπάτησες» τοῦ άπολογήθηκε ἐνῶ τὸ αἷμα ανέβαινε στα μάγουλά της από θυμὸ και ντροπή «έχεις καρδιά νά τὸ λές ! Άκου· σοῦφερα τὰ έξακόσια για νά τὸ ξαγοράσεις, ὅσα μου ζήτησες σοῦ τὰ δίνω».

«Ἦμια μιλεῖ ή γυναῖκα» εἶπαν με συμπάθεια καμπόσα στόματα τριγύρου της. Μὰ τώρα ὁ μπάρμπα άποκρινότου :

(Στᾶλλο φύλλο τελιώνει)

Κ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ

ΣΤΟΤ "ΝΟΥΜΑ,,

ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ

ΔΡΟΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ 4

πουλιούνται τὰκόλουθα βιβλία προς ΜΙΑ δραχμή τὸ

έξόν από ὅσα είναι σημειωμένα με ἄλλες τιμές

Γ. Ν. ΑΒΑΖΟΥ, «'Η Ματιά». — «'Αγκάθια και Τριβόλοι» (δηγήματα). — ΧΑΡ. ΑΝΤΡΕΑΔΗ, «'Ο «Μέγ' Ἄλέξαντρος». — ΒΑΡΛΕΝΤΗ, «Δόξα και Ζωή». — ΗΛΙΑ Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΑΗ, «Δάφνης και Χλόη» τοῦ Λόγγου. μετάφρ., — «Τίμωνα δ Μισάνθρωπος» τοῦ Λουκιανοῦ (μετάφρ. λ. 50). | «'Ο Προσκυνητής». — ΡΗΓΑ ΓΚΟΛΦΗ, «Τὰ Τραγούδια τοῦ Ἄπριλη» (δρ. 2). — Π. Σ. ΔΕΛΤΑ «Στοχασμοὶ περι της άνατροφής τῶν παιδιῶν μας» (λ. 50). — «Γιὰ τὴν Πατρίδα — 'Η καρδιά της Βασιλοπούλας» (δρ. 3,50). — «Παράμυθι δίχως ὄνομα» (δρ. 3,50). — «Τὸν καιρὸ τοῦ Βουλγαροκτόνου» (τόμοι 2, δρ. 4,50). — ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ «'Από τὸν Κόσμο τοῦ Σαλονιοῦ». — ΑΡΓΥΡΗ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ «Φυλλάδες τοῦ Γεροδήμου». — ΓΙΑΝΝΗ Κ. ΖΕΡΒΟΥ, «Νησιώτικα Τραγούδια». — Κ. ΘΕΟΤΟΚΗ, «Τὰ Γεωργικά τοῦ Βεργίλιου» (λ. 50). — «Σακούνταλα» τοῦ Καλλιδάσα (δρ. 1). — ΙΔΑ, «Σαμοθράκη» δρ. 2). — Θ. ΚΑΤΡΑΠΑΝΗ, «Τὰ Τραγούδια τοῦ Στρατιώτη» (λ. 10). — ΑΝΤΩΝΗ Κ. ΛΕΚΟΠΟΥΛΟΥ, «Τὸ Βιολί». — ΑΛΕΞ. ΜΑΡΠΟΥΤΖΟΛΟΥ «De Profundis» τοῦ O. Wilde (δρ. 2). — ΚΩΣΤΑ ΠΑΡΟΡΙΤΗ «Δηγ. τοῦ Δειλινῶ» (δρ. 2). — «Οἱ νεκροὶ της ζωής» (δρ. 2). — «Στὸ Ἄλμπουρο» (δρ. 2). — ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗ, «'Ο έμπορος της Βενετίας» (Β' έκδοση). — ΑΛΕΞΑΝΤΡΑΣ ΠΑΠΑΜΟΣΚΟΥ, «'Αθρόπινος Μηχανισμός». — ΣΤΕΦ. ΡΑΜΑ, «Τὰ Παλιά και τὰ Καινούργια». — ΖΗΣΙΜΟΥ ΣΙΔΕΡΗ, «'Ο Αἴας» τοῦ Σοφοκλή (μετάφρ.). — ΗΛΙΑ ΣΤΑΥΡΟΥ, «Πλουτάρχου : Περι Παιδῶν Ἄγωγής» (μετάφρ.). — ΓΙΑΝΝΗ ΣΤΕΦΑΝΗ, «Μπουμπούκια». — Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ (δράματα): «Ζωντανοὶ και Πεθαμμένοι», — «'Ο Ἄσωτος», — «Οἱ Ἄλυσίδες» (δρ. 2). — ΜΕΝΟΥ ΦΙΑΗΝΤΑ «'Από τὸς Θρύλους τῶν Αἰώνων», — «Γραμματικὴ της Ρωμαϊκής Γλώσσας» (Α' έκδοση) και Β' έκδοση, τόμοι 2 (δρ. 5). — Ζ. ΦΥΤΙΑΗ, (δράματα): «Τὸ Ἐκθετο», — «Δίχως Ἄκρογιάλι», — «Χτισμένο στὸν Ἄμμο». — ΦΩΤΗ Δ. ΦΩΤΙΑΔΗ «Τὸ Γλωσσικὸ Ἔήτημα». — «Στὴ «Φοιτητικὴ Συντροφιά» (λ. 50). — ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΟΡΝ, «Μελάχρα».

Γιὰ τὸ έξωτερικό, λ. 25 παραπάνου δ κάθε τόμος.

ΤΟΜΟΙ περασμένοι τοῦ «ΝΟΥΜΑ» (έξόν από τὸν πρῶτο που δέν υπάρχει κανένα του αντίτυπο) πουλιούνται δρ. 12,50 ὁ ένας για τὴν Ἑλλάδα και γρ. χρ. 12,50 για τὸ έξωτερικό.